

'DİYARBAKIR YEREL HİZMETLERDE NELERİ KAYBEDİYOR' ÖZET RAPORU¹ BELEDİYELER İÇİN STRATEJİK PLAN ÖNERİLERİ

2024 - Temmuz - Diyarbakır

¹ Bu rapor, Diyarbakır'daki sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, aktivistler ve akademisyenlerin katkılarıyla hazırlanmıştır.

İçindekiler

Giriş	2
1. KENT, ÇEVRE VE KÜLTÜREL MİRAS	3
1.1. Suriçi'nin Tarihi, Kültürel ve Sosyal Dokusu	3
1.2. Kentin Ulaşım Altyapı Sorunları	3
1.3. Kentsel Planlamada Merkezi Düzeyde Kararların Alınması,	3
1.4. Kentsel Altyapı Sorunları	3
1.5. Yerleşim Yeri ve Konut Planlaması Sorunu	4
1.6. Kentte Çıkar Amaçlı Rant Yaratma Sorunu	4
1.7. Kaçak Yapılaşma ve İşgal Girişimleri	4
1.8. Yerleşim Biçimlendirmede Sınıfsal Hiyerarşinin Oluşumu	4
1.9. Su Tüketimindeki Kontrolsüz Artış Sorunu	5
1.10. Site Tipi Yapılaşmanın Nitelikli İstihdamın Oluşumunu Engellemesi	5
1.11. Kentte Yetersiz Altyapı Sorunları	5
1.12. Yağmur Sularının Değerlendirilmesi	5
1.13. Kentin Yeşil Alanlarına Müdahale Edilmesi Sorunu	6
1.14. Trafik ve Otopark Sorunu	6
1.15. Ulaşımda Yaya Eksenli bir Sistem	6
1.16. Metruk Yapılar Sorunu	7
1.17. Dicle Nehri ve Vadisindeki Tahribatlar	7
1.18. Deprem vb. Afetlere Yönelik Afet Planlama Sorunu	7
2. KADINLAR, GENÇLER VE ÇOCUKLAR İÇİN NASIL BİR KENT	8
2.1. Toplumsal Yaşamı Destekleyen Dayanışma Ağları	8
2.2. Yaygınlaşan Uyuşturucu Madde Bağımlılığı	8
2.3. Uyuşturucu ve Siyasal Biçimlendirme	9
2.4. Mekan ve Kent Planlarının Yeniden Gözden Geçirilmesi	9
2.5. Kayıym Döneminde Kapatılan, İşlevsiz Hale Getirilen Kadın Kurumları	10
3. SOSYO-KÜLTÜREL YAŞAM VE POLİTİKALAR	10
3.1. Kayıym Müessesesinin Yarattığı Tahribat ve Katılımcılık	10
3.2. Kent Kimliğinin Korunması	11
3.3. Kültürel ve Sanatsal Etkinliklerin Dönüşümü	11
3.4. Ana Dilin Durumu ve Ana Dil Politikası	11
3.5. Eğitim	12
3.6. Sağlık	13
4. İKTİSADİ DURUM VE KIRSAL KALKINMA	13
4.1. Diyarbakır İçin Doğru Kalkınma Eksenli Çalışmaları	13
4.2. Tarım Sektöründeki Sorunlar	13
4.3. Sektörel Sorunlar	14
4.4. Sanayi Sektöründeki Sorunlar	14
4.5. Belediyelerin Ekonomi Alanının Dışına İtilmesi Sorunu	14
Ek-1 - BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ	16

Giriş

Kentlerin gelişimi için belediyelerin uygulayacağı stratejik plan önemli bir yer tutmaktadır. Belediyeler, yaklaşımlarıyla, politikalarıyla ve yaptığı hizmetlerle kentlerin kimliklerini güçlendiriyor ve gelişimlerinin önünü açıyor. Belediyelerin stratejik planlarını belirli ilkeler ve yöntemlere göre hazırlamaları, kent sorunlarının çözümü ve hedeflenecek temaların belirlenmesini kolaylaştırabilir. Stratejik plan çalışmaları için ölçüt alınabilecek temalar, uluslararası kurumların belirlediği ölçütlerden seçilebilir. Örneğin Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 17² ana hedef ve 169 alt hedefi içeriyor. Kalkınma hedefleri, ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere üç tema üzerinde şekilleniyor. Tüm bu hedefler, ülkelere ve kurumlarına sorumluluk ve yükümlülükler getirmektedir. 2030 yılına kadar devam edecek olan 17 hedef aynı zamanda bütün insanlık için ulaşılması, erişilmesi gereken hedefler olarak ortaya konulmuştur.

BM kalkınma hedefleri, stratejik planın omurgası olarak düşünülebilir. Bu hedeflere Diyarbakır'ın dinamiklerinden, eksikliklerinden ve ihtiyaçlarından da yola çıkarak neler eklenebilir sorusu da tartışmaya açılabilir. Bu durumda ortaya konulacak stratejik plan bir yanı sıra uluslararası ve evrensel, bir yanı sıra da yerelin kimliğine uygun bir boyut taşıma olasılığını arttırır. Stratejik planın hem sürdürülebilir kalkınma hem de kent kimliğine yönelik hedefleri içerecek şekilde hazırlanması bir hedef olarak ortaya konulabilir. Stratejik plan, ortak akıl buluşmaları, bu buluşmalardan ortaya çıkan sorunların tespitlerini ve çözüm önerilerini içerecek şekilde hazırlanabilir. Stratejik planın sivil toplum kuruluşları için izlenebilir bir yol haritasına dönüşmesi kurumsal şeffaflık ve hesap verebilirlik yaklaşımının artmasına yardımcı olur.

Stratejik plan kapsamında özellikle, kent kimliği, kent kültürü, kültürel miras, kadın, eğitim, çevre ve afet ve yerel kalkınma konularında çalışmalar yapılabilir. Bu başlık altında tüm paydaşları bir araya getirip, birlikte çalışmak, çatıyı genişletmek ve ortak çalışma alanlarını yaygınlaştırmak bir amaç olarak belirlenebilir. Yine Diyarbakır için farklı yönlerden dirençli kent oluşturma hedefi ortaya konulabilir. Bu amaç için sivil toplum; üniversiteler ve meslek odalarıyla sıkı bir işbirliği içinde çalışabilir. Çünkü belediyeleri ve sivil toplumu besleyecek bilimsel bilgiye ihtiyaç olduğu gibi bilimsel bilgiyi hayata geçiren sivil toplum örgütlerine de ihtiyaç var. Bu işbirlikleri, belediyelerin, sivil toplum kurumlarının üretecekleri çözümlerin, bilimsel temele dayanmasına ve buradan ortaya çıkacak yol haritalarının uygulanmasına imkan verebilir.

Sonuç olarak yerel seçimler öncesinde 'Kent Sorunlarının Tespiti ve Çözüm Önerileri' adıyla başlattığımız çalışma kapsamında Diyarbakır'da dört ana başlık belirleyerek 80 civarında sivil toplum kuruluşunun katılımıyla Kent, Çevre ve Kültürel Miras, Sosyo Kültürel Yaşam ve Politikalar, Kadınlar, Gençler ve Çocuklar için Nasıl bir Kent ve İktisadi Durum ve Kırsal Kalkınma adlı konu başlıklarda odak grup toplantılarını gerçekleştirdik.

Bu odak grup toplantılarında yapılan çözüm önerilerini belediyelerin stratejik plan çalışmalarına ve iyi bir kent yönetimine katkıda bulunmak üzere aşağıda belirlenen sorun başlıklarına göre özetlemeye çalıştık. Bu çalışmanın daha geniş ve detaylı hali [Yayınlar | DiTAM \(ditam.org\)](http://Yayınlar | DiTAM (ditam.org)) adresimizde erişilebilir.

² Birleşmiş Milletlerin 17 maddeli sürdürülebilir kalkınma hedefleri Ek-1'de sunulmuştur.

1. KENT, ÇEVRE VE KÜLTÜREL MİRAS

1.1. Suriçi'nin Tarihi, Kültürel ve Sosyal Dokusu

- ✓ Kentteki mevcut tescilli yapılar ile Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı'nın Unesco Dünya Miras Listesi'ne girmesine neden olan çalışmaların sağladığı arka plan desteğiyle Suriçi'nin eski dokusuna dönüştürülmesi için 1954 yılındaki kadastral paftalardaki ada, parsel, sokak sınırlarıyla kütle dokuları temel alınmalı
- ✓ Dünya Miras Alanının bütünlüklü korunması sağlanmalı,
- ✓ 1/5000 Nazım İmar Planı revize edilmeli, Suriçi'ndeki KAİP sınırı, Hevsel Bahçeleri de dahil edilerek genişletilmeli ve KAİP yeniden belirlenmeli,
- ✓ Dünya Miras Alanı Alan Yönetim Planı yeniden yapılmalı ve alanın koruma stratejileri mevcut tahripler ve bozulmalar da dikkate alınarak yeniden düzenlenmeli,
- ✓ Alana dair gerçekleştirilecek tüm planlar katılımcı ve şeffaf süreçlerle hayata geçirilmeli,
- ✓ UNESCO Reaktif Misyonunun 2023 yılında düzenlediği rapor ve bununla ilişkili UNESCO'nun aldığı kararlar dikkate alınarak alanda iyileştirmelere gidilmeli,

1.2. Kentin Ulaşım Altyapı Sorunları

- ✓ 30 büyükşehir içerisinde çevre yolu olmayan Diyarbakır'da ulaşım sorununun çözümü için daha etkin çalışmalar yürütülmeli, lobcilik ve siyasal baskı kanalları kullanılmalı,
- ✓ Çevre yollarının güncel ihtiyaca göre planlanarak hayata geçirilmesi,
- ✓ Şehir içi ulaşım planının revize edilmesi,
- ✓ Raylı sistem ile toplu taşıma sorunu ve trafik yoğunluğunun giderilmesi,

1.3. Kentsel Planlamada Merkezi Düzeyde Kararların Alınması,

- ✓ Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile kayyım belediyeceğinin, kanunlara aykırı bir şekilde park alanlarını, rekreasyon alanlarını, eğitim, sağlık alanlarını iptal edip adeta bir emlak ofisi gibi kendi arazisinin değerini artırıp satışa çıkarmasına ya da noktasal revizyonlarda oluşan rantın bir anlamda rüşvet çarkı oluşturmasına karşı yasal süreçlerin işletilmesi,
- ✓ Yerel yönetimlerce bu sorunun çözümüne yönelik plan, uygulama ve karar aşamalarında gerekli önlemlerin alınması,

1.4. Kentsel Altyapı Sorunları

- ✓ Kentin çekirdek noktası olan Suriçi'nin tarihi ve kültürel dokusunun korunması,
- ✓ Toplumsal hafızasının kaybolmaması için kentsel dönüşüm kararı ile kamulaştırma kararlarının iptal edilmesi
- ✓ Kentsel dönüşüm uygulamalarının durdurulması
- ✓ Zorunluluk halinde uygulanması gereken kentsel dönüşümlerde insanı odağına alan, mülkiyet ve konut hakkına saygılı, yerinde dönüşüm uygulamaları gerçekleştirilmeli.
- ✓ Merkezi veya yerel düzeyde yapılan kentsel dönüşüm planlarına müdahil olmanın yöntemleri ve araçları geliştirilmeli.
- ✓ Sur-Silvan yolu örneğinde olduğu gibi özel parsel sahiplerine sağlanan büyük ölçekli rant girişimlerinin engellemesi
- ✓ Manipüle edilen imar planı ve raporlarının gündeme getirilmesi
- ✓ Nüfus projeksiyonlarında %50, %100 gibi ciddi artışlara gidilerek kamusal alan, yeşil alan oranlarının taktiksel düşürülmesinin ifşa edilmesi

- ✓ Planlardaki mevcut nüfus ve projeksiyonlu nüfusun teknik olarak çalışılması, planlama veya revizyonlar neticesinde oluşacak rantın, revizyon veya değişiklik alanı içerisindeki bütün nüfusa adil olarak dağıtılmasının yol ve yöntemlerinin çalışılması

1.5. Yerleşim Yeri ve Konut Planlaması Sorunu

- ✓ Sadece Diyarbakır kent habitatı değil, ilçelerde uygulanan rant eksenli planlar ve revizyonlar da gündemde olmalı.
- ✓ Sadece rantı hedefleyen uygulamalar konusundaki farkındalığı değil, 'ideolojik planlama' kavramı da gündemde tutulmalı ve tartışılmalı,
- ✓ Ranta yönelik düzenlemelere karşı yapılacak çalışmalarda sadece çıkar gruplarının hedef alınması, bazen planın arkasındaki politik saiklerin gözden kaçmasına, güvenlik amaçlı, ya da sosyal ve tarihi dokuyu hedef alan düzenlemelerin arka planına odaklanmaya engel oluşturabilir. Bu nedenle oluşturulacak itirazlar da çok boyutlu ve stratejik olarak gözden geçirilmeli ve toplumla paylaşılmalı.

1.6. Kentte Çıkar Amaçlı Rant Yaratma Sorunu

- ✓ Rant paylaşımının ortaklaştırdığı bu yapılanmalara karşı sadece şehir plancıları veya mimarların oluşturduğu sivil toplum kuruluşlarıyla değil, daha geniş katılımlı yapılarla mücadele edilmeli.
- ✓ Rant ve politik imar meselesine yönelik olarak spesifik (Kent Konseyi) gibi, icrai ve mali açıdan da desteklenmiş yapılar oluşturulmalı

1.7. Kaçak Yapılaşma ve İşgal Girişimleri

- ✓ Merkezi yönetim ve kayyım belediyeciliğinin kentte genellikle güvenlik odaklı yaklaşımlarının yarattığı boşluk, işgal ve kaçak yapılar konusunda oluşan refleksleri doğal ve yerleşik bir davranışa ve bir hak olduğu düşüncesine dönüştürüyor. İşgale ve "nitelikli kaçak yapılara" karşı, işgalcinin kimliği, politik görüşü, sosyal networku vs. gibi konulara bakılmadan kent refleksi oluşturulmalı,
- ✓ "Bize yakın", "bize uzak" "işgalci" kavramları üzerinden pozisyon oluşturarak, bizzat "işgal" kavramının kendisi meşrulaştırılmamalı,
- ✓ Dicle Vadisi, Hevsel Bahçeleri ve Ongözlü Köprü çevresindeki işgallere ivedilikle son verilmeli, boşalan yerler doğal yapıya uygun olarak düzenlenmeli,

1.8. Yerleşim Biçimlendirmede Sınıfsal Hiyerarşinin Oluşumu

- ✓ Müteahhit eksenli olarak yerleşmiş olan konut anlayışına karşı ekolojik öncelikler üzerine alternatif modeller üretilmeli,
- ✓ Büyük ölçekli, dolayısıyla büyük rant içeren projelerin "piyasayı belirleme" ve talebi şekillendirme misyonuna karşı alternatif planların üretilmesine öncelikli verilmeli,
- ✓ Talebin mutlak bir şekilde piyasa koşullarında oluşmadığı dikkate alınarak, düşük gelirli ailelerin konut edinebilmesi için karşı argümanlar, projeler üretilmeli,

1.9. Su Tüketimindeki Kontrolsüz Artış Sorunu

- ✓ Müteahhitlerin maliyetleri önceleyen yaklaşımlarıyla su kullanımının yönetilmesi ve ekolojik yaklaşımların plan dışında tutulması, su tüketim sorununun çoğalmasına neden oluyor. Öncelikle su konusunda sistematik bir kullanım standardı geliştirilmeli.
- ✓ Kontrolsüz su kullanımı ve kuyu için sondaj açılmasının Konya ovasında olduğu gibi obruklar oluşturmaması için "gri su" olarak da nitelendirilen suların dönüştürülerek kullanımının sağlanması için imar planına mecburi notlar eklenmeli.

1.10. Site Tipi Yapılaşmanın Nitelikli İstihdamın Oluşumunu Engellemesi

- ✓ Konut üretme mekanizmaları işletildiğinde nitelikli işgücünün istihdam edilmesi de bu mekanizmanın bir parçası olarak tasarlanmalı.
- ✓ Küçük parsellere ve orta, alt gelir grupları için konut üretilmesi daha yaygın hale geldiğinde çok daha fazla sayıda mimar, mühendis, tekniker gibi nitelikli işgücünün istihdam edilmesi sağlanabilir.

1.11. Kentte Yetersiz Altyapı Sorunları

- ✓ Tüm altyapı sistemlerinin planları, kentin mevcut ve geleceğe dönük ihtiyacı dikkate alınarak, ilgili belediyesince revize edilmeli ve uygulanmalı,
- ✓ Temiz ve kirli su sistemleri günümüz ihtiyacına göre yenilenmeli,
- ✓ Müteahhitlerin maliyetleri önceleyen yaklaşımlarıyla su kullanımının yönetilmesi ve ekolojik yaklaşımların plan haricinde tutulması sorunların çoğalmasına neden oluyor. Öncelikle su kullanımı konusunda bir standard geliştirilmeli.
- ✓ Gri su olarak da nitelendirilen suların dönüştürülerek sulamada kullanımının sağlanması için imar planına mecburi notlar eklenmeli,
- ✓ Ayrıca suların ikinci, üçüncü kullanımına uygun bireysel çözümler de geliştirilmeli, (Banyodan arta kalan suyun sifonda kullanılabilmesi gibi...)

1.12. Yağmur Sularının Değerlendirilmesi

- ✓ Yağmur sularının deşarj edilmesi, kanalizasyon, sinyalizasyon, biyolojik arıtma gibi konuların çözümüne yönelik çalışmaların yapılması,
- ✓ Yağmur sularını deşarj olarak toplayıp herhangi bir işleme tabi tutmadan ve kanalizasyona katmadan değerlendirmenin yöntemleri üzerinde yoğunlaşmalı,
- ✓ Sitelerde ve yeniden yapılanma alanlarında yağmur suyu uygulamalarının projelere yerleştirilmesi bir yöntem olarak benimsenmeli,
- ✓ Dicle nehrine atıkların bırakılmaması konusunda gerekli alt yapı sistemlerinin kurulması ve cezai yaptırımların ayırım gözetmeksizin uygulanması için gerekli mekanizmalar oluşturulmalı,
- ✓ Dicle nehrinin kirletilmemesi konusunda kentin bütün bileşenlerinin kararlı ve engelleyici yaptırımlara açık olmalı,

1.13. Kentin Yeşil Alanlarına Müdahale Edilmesi Sorunu

- ✓ Diyarbakır ve Dicle Vadisi bütünleşik olarak kentin ekosistemini oluşturuyor. Dicle Vadisi ve Hevsel Bahçeleri, Dünya Miras Alanı içerisinde kaldığından bu bütünlüklü olarak değerlendirilmeli.
- ✓ "Alan Yönetim Planı" yeniden yapılarak stratejik koruma önlemlerinin ve kriterlerinin alınması, kentin tüm yeşil alan stratejilerinin de bu bütünleşik yapıya uygun olarak geliştirilmeli ve doğal ekosisteme uygun mimari ve peyzajın bütünlüğü dikkate alınmalı,
- ✓ Özellikle yeşil alanların vafsinin değiştirilerek dönüştürülmesi için merkezi düzeyde alınan kararlar veya imar planlarında yapılan noktasal düzenlemelere son verilmeli,
- ✓ "Kent estetiği" popüler bir kavramdan ziyade uygulamanın merkezini oluşturmalı,
- ✓ Peyzaj, sadece ağaçlandırma bağlamında düşünülmemeli, bu konuya çok yönlü ve sistematik yaklaşılmalı.

- ✓ Orta refüje çam, çınar vs. dikildiğinde bunun yol açacağı su sarfiyatının yaratacağı sorunlar konusunda belediye ve ilgili meslek kuruluşları ortak çalışmalar yürütmeli. Bu çalışmalar gürültü, hava kirliliği, ses kirliliğine, karbondioksit emilimi gibi teknik detayları da kapsamalı.
- ✓ Peyzaj mimarisi rastlantısal bir faaliyet olmaktan çıkartılmalı,
- ✓ Ölçeğine bakmadan, özellikle yeni yerleşim alanlarının oluşturulması süreçlerinde peyzaj projesi zorunlu hale getirilmeli, lokal çözümler yerine, bütünlüklü çözümler tercih edilmeli.

1.14. Trafik ve Otopark Sorunu

- ✓ Trafik yoğunluğuna yol açacak alışveriş merkezi, hastane, banka gibi diğer ticari alanların yapımı aşamasında yol açacakları trafik yükü hesaplanmalı,
- ✓ Araçların park etmesine yönelik belirli bir standart oluşturulmalı,
- ✓ Belirli alanlara kullanım önceliği verilmesi, düzensiz park yapılanmalarına karşı gerekli cezai yada önleyici politikaların uygulanması,
- ✓ En temel kamusal alan olan yollar ve meydanların korunması ve bunların gasp edilmesinin önlenmesi,
- ✓ Diyarbakır'ın artan nüfusu ve ulaşım yapısı ve bireysel araç sahipliğiyle trafiğin minimize edilemeyeceği dikkate alınmalı.
- ✓ Trafik daha insani uygulamalarla desteklenmeli, toplu taşımaya kanalize ederek belirli saatlerde araç trafiğini sınırlayacak yöntemlerle daha insancıl bir yaşam alanı kurgulanmalı.
- ✓ Şehir içi ulaşım ağı, özel gereksinimli kişilerin de rahatlıkla kullanabileceği şekilde planlanmalı ve düzenlenmeli,

1.15. Ulaşımında Yaya Eksenli bir Sistem

- ✓ Kentte araç odaklı değil insan odaklı bir ulaşım planı oluşturulmalı ve uygulanmalı,
- ✓ Kenti ikiye ayıran ve yayanın karşıya erişimini zorlaştıran bat-çık uygulamalarından vaz geçilmeli,
- ✓ Üst geçitlerinin kullanımının bir kültür olarak yaygınlaştırılması için basamak yükseklikleri gibi ergonomik önlemler alınmalı,
- ✓ Engelli bireylerin kullanımına yönelik asansörlü üst geçit uygulamaları projelerde bir standart olarak tanımlanmalı,
- ✓ Yaya yürümeye teşvik edecek bütünlüklü bakış açıları geliştirilmeli,
- ✓ Yaya geçitlerinde geçiş zamanlarını belirleyici sesli uygulamalar gibi yöntemlerle kolaylıklar sağlanmalı.

1.16. Metruk Yapılar Sorunu

- ✓ Metruklaştırma üzerinden de facto olarak başlatılmak istenen kentsel dönüşümler reddedilmeli, gerekliliği konusunda mutabakat oluşmalı, dönüşüm süreçlerinin de mekan ve insan boyutu üzerinden planlanması sağlanmalı,
- ✓ Suriçi'ni sadece fiziki mekan değişikliklerine indirgeyecek ticari, rant amacı taşıyan, kimliksizleştiren ve tarihsel hafızayı yok etmeyi amaçlayan uygulamaların karşısında ekolojik dönüşümü merkezine alan bir dönüşüm geliştirilmeli,
- ✓ Suriçi'nin geleneksel sosyo-kültürel dokusu muhafaza edilmeli,
- ✓ Merkezi yönetim ve belediyeler bu alanların metruklaşma ve bunu takiben yıkımına yönelik kentsel dönüşüm politikalarından vaz geçmeli, alanın fiziki, sosyal ve kültürel olarak iyileştirilmesi için katılımcı süreçlerle projeler geliştirilmeli.

1.17. Dicle Nehri ve Vadisindeki Tahribatlar

- ✓ Dicle Nehri Vadisi meselesine bağlı sorunların çözülmesi, kent ve kent dinamikleri için öncelikli sorun olmalı,
- ✓ Kuşlar, balıklar, sürüngenler, böcekler dahil 635 canlı türünün yaşamını sürdürmesinin de ön koşulu olarak Dicle'nin doğduğu yerden itibaren nehir statüsüne kavuşturulması çalışmaların yürütülmesi,
- ✓ Nehirle ilgili yasal statü oluşturulduğunda, bu kapsamda kum ocakları, nehre yönelik işgaller, 100 metre koruma bandı sistematigi gibi konular kendi bağlamı içerisine oturtulmalı,
- ✓ Dicle Nehri'ne ilişkin nehirden su çekme, nehir kumunu kullanma, nehre atık bırakılması, kirletilmesi vs. gibi hususların çözümü için bir sistematik oluşturulmalı,
- ✓ Nehre ilişkin tahribatın asgariye indirilmesinin bir diğer gerekliliği de On Gözlü Köprü dahil olmak üzere kafe, restoran, millet bahçesi gibi yapılaşmalara izin verilmemesi.

1.18. Deprem vb. Afetlere Yönelik Afet Planlama Sorunu

- ✓ Gerektiğinde hazır edilmek üzere arama ve kurtarma ekibi oluşturulması bir ihtiyaç olarak tanımlanmalı,
- Kentteki riskli yapı stoku belirlenmeli, yapı envanteri çıkarılarak belirli bir risk sırası ile tüm binaların deprem güvenliğinin belirlenmesi zorunlu hale getirilmeli,
- Yapıları güçlendirme, kentsel dönüşüm, yerinde dönüşüm, sosyal konut projeleri ilgili meslek odaları ve üniversitelerle beraber işin uzmanlarından görüşler alınmalı, kamu yararı gözetilmeli ve rant odaklı anlayışlar terk edilmeli.
- Sosyal, ekonomik ve mekânsal gelişim için bu uygulamalar bir bütün olarak ele alınmalı.

2. KADINLAR, GENÇLER VE ÇOCUKLAR İÇİN NASIL BİR KENT

2.1. Toplumsal Yaşamı Destekleyen Dayanışma Ağları

- ✓ Önümüzdeki dönemde, 2015 ve öncesindeki temsili yapılar oluşturularak kadın, genç ve çocukların katılım hakkı yeniden tesis edilmeli,
- ✓ Bu mekanizmalar aracılığıyla Sur'da, Yenişehir'de, Kayapınar'da, Bağlar'da yaşayanların sorunları birincil elden, birincil ağızdan tespit edilmeli ve çözümler de bu doğrultuda şekillenmeli
- ✓ Yönetimsel mekanizmaların oluşturulmasının ardından kadınlarla, gençlerle ve çocuklarla bu kentin birlikte nasıl yönetileceğine ilişkin bir çerçeve çizilmesi,
- ✓ "Zımsım Kreş" adıyla yeniden oluşturulan yapılar üzerinden yereldeki dayanışma ağlarının, devam ettirilmesi.
- ✓ "2012 öncesinde belediyelere ait oyun odaları vardı. Bu oyun odalarına ebeveynler ve çocuklar gelir, aileler ve kadınlar sorunlarını aktarır, paylaşırlardı. Çocuklar için oluşturulan oyun odaları girişiminin ebeveynler açısından çözüm ve farkındalık oluşturduğu için yeniden yapılması,
- ✓ Bahçeyê Zarokan kreşi, Zarokistan gibi özellikle çalışan ebeveynlerin çocuklarını güvenle bırakacakları alanlar oluşturulmalı,
- ✓ Çocukların kendi anadillerinde, uzmanların gözetiminde akranlarıyla buluşabildiği, oyun oynayabildiği ortamlar sağlanmalı,
- ✓ Mahallelerde Kadın Yaşam Merkezleri oluşturulmalı, buralarda kadınların ve çocukların yararlanabileceği alanlar oluşturulmalı,

- ✓ Sosyal yaşamı düzenleyen, dayanışmayı attıran, bireylerin ihtiyacına yönelik alanlar ile iletişim olanaklarını sağlayan yapılar oluşturulmalı,
- ✓ Diyarbakır'da çocuk kentine uygun çalışmaların yürütülmesi,
- ✓ Kentte yaşam alanları inşa edilirken, çocukların fiziksel ve bilişsel gelişim özelliklerine uygun bir şekilde tasarlanması,
- ✓ Çocukların, gençlerin sosyal hayatlarını sağlıklı bir şekilde geçirebilecekleri alanların oluşturulması

2.2. Yaygınlaşan Uyuşturucu Madde Bağımlılığı

- ✓ Uyuşturucu kullanımının çözümünde bütün tarafları içine alan bir kapsamın oluşturulması,
- ✓ Madde bağımlılarının topluma yeniden entegrasyonu\rehabilitasyonlarından önce, madde kullanımını önleyici yaklaşımla, yeni ve potansiyel kullanıcıların bu alanların dışında tutulmasına, bunu sağlamak için de ailelerin daha duyarlı olmaya teşvik edilmesi,
- ✓ 'Uyuşturucu karşıtı' bir şehir bilinci oluşturulmalı, uzmanlık düzeyinde destek olarak politikalar üretilmeli ve uygulanmalı,
- ✓ Madde bağımlılığı ile ilgili sahada çalışan Hê vra kurumunun yeniden aktif hale getirilmesi
- ✓ Belediyenin kontrol alanlarda uyuşturucu madde kullanımını engelleyici ve önleyici tedbirlerin geliştirmesi, çalışmaların yapılması
- ✓ Okul önlerindeki büfe ve bakkallarda "tek dal" sigara satılmasının yasaklanması,
- ✓ Uyuşturucu tüketiminin azaltılması amacıyla kurumların birlikte hareket etmesi,
- ✓ Uyuşturucu kullanım alanlarına yönelik çalışmaların yapılması,

2.3. Uyuşturucu ve Siyasal Biçimlendirme

- ✓ Kadınlara, gençlere ve çocuklara yönelik toplumsal yapıların yeniden oluşturulması,
- ✓ Aram Tigran ve Cigerxwin Kent Konservatuarları, eğitim destek evleri, sportif faaliyetler, Sarmaşık Derneği gibi yapılar üzerinden kentin dezavantajlı gruplarına yönelik faaliyetlerin yeniden yürütülmesi,
- ✓ Doğrudan çocukların gelişimini hedefleyen Zarokistanların açılması, mahallelerde çocuk bakım merkezleri, oyun alanlarının oluşturulması,
- ✓ Uyuşturucunun önlenmesi için çözüm stratejilerinin oluşturulması,
- ✓ Kanalizasyondan (atık su analizi) alınan örneklerin tahlil edilmesiyle sorunun boyutu hakkında bir yaklaşım oluşturulabilir. Bu yaklaşımla bir anlamda kentin uyuşturucu haritası çıkartılarak kullanımın semtlere göre yoğunluğu ölçülebilir ve yoğunluğun olduğu semtlere yönelik daha radikal çözümler geliştirilebilir.
- ✓ Tescilli yapı olmayan metruk yapıların uyuşturucu kullanımında tercih edilen yerler olduğu için tespit edilmesi, bu yapılar için önlem alınması,
- ✓ Bağımlılık meselesi bütüncül olarak değerlendirmeli, çocukların maddeyle tanışmaları, maddeye ulaşmaları ve bunların bir sonucu olarak da suça itilmeleri bir arada değerlendirilmeli,

2.4. Mekan ve Kent Planlarının Yeniden Gözden Geçirilmesi

- ✓ Engelli bireylerin, kadınların, çocukların, gençlerin ve bakıma muhtaç özel gereksinimli bireyler dostu bir kent yaratılması için öncelikle mekan ve kent planlarının yeniden gözden geçirilmesi,
- ✓ Yerel yönetimlerce mekanların tasarımı, kurgulanması, kentteki bütün toplumsal kesimlerin entegrasyonu makro bir politika olarak kurgulanmalı,

- ✓ Mekan tasarımına örnek oluşturması açısından müze tabelalarının çocukların görebileceği yükseklikte olması,
- ✓ Sinema, tiyatro, müze, okul, hastane, istasyon vs. gibi toplumsal alanların 3 boyutlu örneklerinin yapılarak katılım ve erişilebilirlik önündeki engellerin kaldırılması ve bu yönde modeller geliştirilmesi,
- ✓ Çözüm stratejileri oluşturulurken kentte 140 ile 150 bin arasında engelli birey olduğu varsayılarak projeksiyonların ve planlamaların yapılması,

2.5. Kayyım Döneminde Kapatılan, İşlevsiz Hale Getirilen Kadın Kurumları

- ✓ İşlevsiz hale getirilen özellikle kadın sığınma evlerinin varlıklarını sürdürmesi,
- ✓ Kadınların desteklenmesi için barınma, sığınma gibi ihtiyaçlarının karşılanması,
- ✓ Kadınların sorunlarını çözmek, ihtiyacına yönelik sığınma evi inşa etmek veya sığınma evi öncesinde güvenliğini sağlamak için bazı durakların oluşturulması ve ihtiyaçların giderilmesi,
- ✓ Kadınların başvuru mekanizmalarının oluşturulması, yeniden işlevli hale getirilmesi, söz konusu mekanizmaları güçlü bir şekilde çalışmaları yürütecek şekilde yeniden konumlanmalı,
- ✓ Toplumsal cinsiyete duyarlı bir anlayışı tesis etmek için zihniyet dönüşümü yaratılmalı, bu dönüşüm eğitimler ve değişik etkinliklerle desteklenmeli,
- ✓ Kamusal alanda kadın ve çocukların kullanabileceği güvenlik butonları olmalı. Tehlikede hissettikleri anda ulaşabilecekleri kanalların, korucu mekanizmaların belediyeler tarafından denetlenebilir ve de uygulanabilir olması,
- ✓ Kadın ve çocuğa duyarlı bütçelerin oluşturması,
- ✓ Hem yerel yönetimler hem de kent dinamikleri üzerinden kadınları istihdam edilecek alanların yaratılması,

3. SOSYO-KÜLTÜREL YAŞAM VE POLİTİKALAR

3.1. Kayyım Müessesesinin Yarattığı Tahrifat ve Katılımcılık

- ✓ Kayyım rejiminin şehre verdiği insani, kültürel ve toplumsal tahrifatın objektif bir dökümü yapılmalı,
- ✓ Halkçı belediyecilik için yönetime katılım politikası uygulanmalı;
- ✓ Birbirinden farklı düşünen aktörler karar alma süreçlerine dahil edilmeli,
- ✓ Seçimlerde bütün toplumsal kesimlerin kent yönetimine ortak edilmesi;
- ✓ Muhtarlar, meslek odaları, emek örgütleri, sivil toplum kuruluşları, farklı dünya görüşlerini de temsil eden dernek ve yurttaş girişimleri ile ortak çalışılması,
- ✓ Amed Şehir Tiyatrosu, Ma Music, Zarok Ma, Wêjegeh Amed, Amidart, Mordem gibi kültür-sanat kurumları ile kadın, gençlik ve çocuklara yönelik çalışmalar yürüten yeni kurumların biriktirdikleri bilgi, birikim ve tecrübeden faydalanılmalı,
- ✓ Bu kurumların yerel yönetimlerle işbirliği ve paydaşlık ilişkisi içinde izleyici ve denetleyici bir rol üstlenmesi,
- ✓ Sivil toplum tecrübesinin yerel yönetimi güçlendirmesi amacıyla yerel yönetimler ve sivil toplum iş birliği zeminini güçlendirecek adımları atılmalı,

3.2. Kent Kimliğinin Korunması

- ✓ Diyarbakır'ın kent kimliğini güçlendiren çalışmaların yürütülmesi,
- ✓ Şehrin kültürel, dilsel ve dinsel çoğulcu kimliğini koruma çabası içinde olunması,

- ✓ Şehrin çok kimlikli ve kültürlü yapısını koruma ve yaşatmayı bir teamül ve norm olarak kabul edilerek buna uygun bir şehir yönetiminin icra edilmesi,
- ✓ Şehrin inanç ve kültür tarihinin hakikate uygun şekilde anlatılması ve çok kimlikli ile çok kültürlülüğü yansıtan bir tarih-turizm politikasının benimsenmesi,
- ✓ Şehrin kimliğiyle ilişkili politikalarda ilgili kurum, kişi ve gruplar aktif katılmalı ve kent kimliğinin korunması bakımından bu kişi, grup ve kurumların bir tür istişare ve izleme mekanizması içinde yer almaları sağlanmalı,
- ✓ Din, mezhep, felsefi ve siyasi görüş ayrımı yapılmaksızın, kentte bulunan tüm halkların ve inançların kendilerini özgürce ifade etme hakları tesis edilmeli.

3.3. Kültürel ve Sanatsal Etkinliklerin Dönüşümü

- ✓ Kentteki kültür sanat kurumları, kentin kimliğini gözetecek kültür-sanat politikasında ve politikaların icrasında güçlü bir şekilde yer almaları,
- ✓ Buna göre yerel yönetimler, bu kurumların bağımsız yahut özerk statüleri içinde kültür-sanat üretimine dahil olacak mekanizmaları hayata geçirmeli,
- ✓ Yaklaşık 8 yıldır belediyenin kültür-sanat hizmetlerinin tamamen değiştiği göz önünde bulundurularak bugüne kadar ihmal edilmiş sosyal ve kültürel hayatın canlandırılması,
- ✓ Kültür-sanat üretiminin daha kapsayıcı olması,
- ✓ Diyarbakır'ın kültür-sanat alanında uzun dönemli politikasının belirlenmesi ve bütüncül bir kültür politikası izlenmesi,
- ✓ Politikaların belirlenmesi, icra edilmesi ve izleme süreçlerinde kültür kurumları, sivil toplum ve ilgili diğer paydaşlarla işbirliği içinde hareket edilmeli,
- ✓ Şehrin sivil dinamikleri kültür politikası bakımından hem yerel yönetimlerin yükünü hafifleten hem de onları izleyen ve değerlendiren bir pozisyona sahip olmalı.

3.4. Ana Dilin Durumu ve Ana Dil Politikası

- ✓ Kürtçenin kötüleşen durumunu en acil sorunlardan biri olarak görmeli ve meselenin önemine denk bir bütüncül politikayı, paydaşlarla birlikte oluşturarak hayata geçirilmeli,
- ✓ Yerel yönetimlerin dil politikası oluşturmalı, Kürt dilinin eğitimi ve kullanımı ile ilgili politika belgeleri yazılı ve ulaşılabilir olmalı,
- ✓ Kürt illerdeki sosyal, siyasal ve iktisadi alanlardaki çalışmalar Kürtçe olarak yapılmalı, Kürtçenin pazar dili olması sağlanmalı, bu bakımdan kurum ve paydaşlar teşvik edilmeli,
- ✓ Çocuklar için ana dilde eğitim hizmeti veren kreşler ve eğitim merkezleri yeniden açılmalı.
- ✓ Yerel yönetimler, bu hizmetleri yürütürken şehirdeki diğer kreş vb. kurumları da bu çalışmalara dahil etmeyi hedeflemeli,
- ✓ Kürtçeye yer veren kreş ve çocuk oyun merkezleri çeşitli uygulamalarla teşvik edilmeli. Örneğin belediyenin kreşler için uyguladığı müfredatı uygulamak isteyen kreşlere personel, malzeme vb. desteklerde bulunmayı taahhüt etmeli,
- ✓ Parklarda çocuklar için Kürtçe etkinlik ve eğlenceler düzenlenmeli,
- ✓ Kürtçenin kamusal görünürlüğü artırılırken Kürtçe çalışmalar takdir edilerek dilin itibarı korunmalı,
- ✓ Yerel yönetimlerde anadilde hizmet anlayışıyla hareket edilmeli ve anadilde hizmet verebilecek personel istihdam edilmeli,

- ✓ Yerel yönetimler, Kürtçe yayıncılık yapan kurumlarla işbirliği içinde olmalı, çocuklar için çok dilli masal ve öykü kitaplarını temin etmeli ve ücretsiz dağıtımını yapmalı,
- ✓ Çocukların anadillerinde okuyup yazmalarını teşvik edecek etkinlikler düzenlenmeli, anadil kullanımının yaygınlaşması sağlanmalı,
- ✓ Belediye imkanları; anadil temelli çok dilli eğitimi desteklemek amacıyla her yıl düzenlenen seçmeli anadil dersleri kampanyalarına billboard v. gibi hizmetleri sunmalı
- ✓ Seçmeli Kürtçe dersleri tercih eden öğrencileri teşvik kampanyalar düzenlemeli ve bu dersleri verecek öğretmenlere materyal desteğinde bulunulmalı,
- ✓ Yerel yönetimler Kürtçenin prestijini Diyarbakır'da, bölgede ve Türkiye genelinde arttıracak çalışmalar içinde olmalı,

3.5. Eğitim

- ✓ Yerel yönetimler, Diyarbakır'ın eğitim kalitesini arttıracak uzun erimli bir süreci planlayarak işletmeli,
- ✓ PISA verilerine göre ana dilinde eğitim almayan çocuklar, aynı sınıfta olsalar bile anadilinde eğitim alan diğer çocuklara göre 1 ila 1,5 yıl geriden geliyorlar. Bu sebeple anadil temelli çok dilli eğitimin, eğitim niteliğini de çarpıcı biçimde etkileyen bir hak ve talep olduğu görülmeli ve bunu destekleyen politikalar hayata geçirilmeli
- ✓ Bir şehrin eğitim kalitesinin nasıl artabileceği ile ilgili uzman kişi ve kurumlarla işbirliği içinde bir strateji planı hazırlamalı ve bu plan ilgili kurum ve paydaşlarla işbirliği içinde yürütülmeli,
- ✓ Yoksullukla mücadele ve okul beslenmesi gibi önemli ihtiyaçların belediyelerce karşılanması,
- ✓ Belediyeler, ihtiyaç durumuna göre pilot uygulamaları hayata geçirmeli ve yaygınlaştırmalı,
- ✓ Kentte ekonomik durumu düşük olan mahallelerde destek kursları yaygınlaştırılmalı, bu kurslarda beslenme ve oyun desteği de verilmeli,
- ✓ Üniversite öğrencilerine kayıt desteği ve burs verilmesi konusunda şehrin dinamikleri ile birlikte hareket etmeli ve mümkün olan en fazla sayıda öğrenciye destek olmalı,

3.6. Sağlık

- ✓ Bütün yurttaşların sağlık hizmetlerinden, ücretsiz, eşit ve kendi ana dilinde faydalanması ve ulaşabilmesi bir ilke olarak kabul edilmeli ve bir politika haline getirilmeli.
- ✓ Koruyucu ve önleyici sağlık hizmetleri ve genel halk sağlığı hizmetleri yerel yönetimlerin önemli görevleri arasında kabul edilmeli,
- ✓ Şehrin sağlık bilincini geliştirici çalışmalar yürütülmeli,
- ✓ Hastanelerde ana dilinde sağlık hizmeti verilebilmesi için personel desteği, eğitimler ve teşvikler içeren bir mekanizma hayata geçirilmeli,
- ✓ Toplumun sağlık sorunları ile ilgili düzenli çalışmalar yapılmalı ve ilgili sağlık kurumları, odalar, sivil toplum örgütleri ve sendikalarla ortak çalışmalar yürütülmeli,

4. İKTİSADİ DURUM VE KIRSAL KALKINMA

4.1. Diyarbakır İçin Doğru Kalkınma Eksenli Çalışmaları

- ✓ Kavramların ve gelir yaratma yöntemlerinin değiştiği, yapay zekanın kısa süre içerisinde gündelik yaşamın önemli bir parçasına dönüştüğü bu günlerde kalkınmayı destekleyen bir politikanın oluşturulması ve tartışılması,

- ✓ Sanayi sektörünün kent kalkınmasına yönelik daha etkin sonuçlar yaratabilmesi için 2'nci sanayi sitesi, tekstil organize sanayi bölgesi, KSS'ler ve iptidai olarak OSB dışında oluşan üretim sahalarının nasıl daha efektif ve verimli olabileceği analiz edilmeli,
- ✓ Sanayi sektörüne ilişkin oluşturulan paradigmaya bağlı olarak sanayiye bağlı gelişmenin mutlak bir zorunluluk olup olmadığı da değerlendirilmeli,
- ✓ “Diyarbakır için doğru kalkınma eksenini ne olmalı?” sorusu için kentin doğru ekonomik modellerin oluşturulması,
- ✓ Yeşil enerjiyi ve güneş enerjisinin kullanımını arttıracak yaklaşımların geliştirilmesi,
- ✓ Kent için orta ve ileri teknolojiyi üretmeye yönelik çalışmalar yapılmalı.
- ✓ Taşımacılık veya lojistik avantajlara sahip Diyarbakır’da özellikle tarım sektörünün lojistik altyapıyla entegrasyonu neticesinde önemli bir güç merkezi olabileceğine yönelik planlamalar yapılmalı,
- ✓ Diyarbakır üretim politikasına katkı sunacak politikaların uygulanması, tarımsal ürünlerin üretilmesi ve işlenmesinin teşvik edilmesi,

4.2. Tarım Sektöründeki Sorunlar

- ✓ Tarım sektörünün genel kapsamı incelenmeli, geleneksel ve modern tarım dengesi birlikte değerlendirilmeli,
- ✓ Tarım veya tarımsal sanayi konusunda bir gelişim ve değişim politikası uygulanmalı bunun için akademisyenlerden faydalanılmalı,
- ✓ Dünyada tarımsal öncelikler hızla değişiyor, ekonomik tarım her geçen gün daha ciddi bir öncelik olmaya devam ediyor. Dünya nereye gidiyor? Topraksız tarım da yaşanan gelişmeler nelerdir? İnovatif yaklaşımlarla geliştirilen hayvancılık uygulamaları, akıllı tarım, akıllı sulama olanakları nelerdir? İklimde ekstrem değişiklikler yaşandığı dönemlerde çevreye, iklime ve kuraklığa dayalı tohumların ıslah edilmesi çalışmalara ne düzeydedir? Gibi sorulara yönelik çalışmalar yürütülmeli.
- ✓ Üniversitenin, özellikle bazı konularda yaptığı spesifik araştırmalarla Diyarbakır’ın daha rekabetçi olduğu tarımsal ürünler için çalışmalar yürütülmeli, yeni ürünlerin geliştirilmesi için çalışmaların yürütülmesi,
- ✓ Diyarbakır açısından jeotermal enerji potansiyellerinin değerlendirilmesi,
- ✓ Kentin tarımsal sanayisinin oluşması ve güçlenmesi için ve rekabetçi bir tarım kimliğinin geliştirilmesi çalışmalarının yürütülmesi,
- ✓ Pazar üzerinde söz sahibi olmak ve fiyat belirleme inisiyatifine sahip olması amacıyla lisanslı depoların oluşturulması çalışmalarının yürütülmesi,

4.3. Sektörel Sorunlar

- ✓ Hizmet sektörünün en önemli alt bileşeni olan turizm sektörünün kent için güçlü bir kalkınma dinamiğine nasıl dönüştürüleceği tartışılmalı
- ✓ Sektörler paylarının GSMH içerisindeki dağılımına bakıldığında Diyarbakır’ın hizmet üreten bir kent olduğundan hareketle, hizmet üretiminin nitelikli hale getirilmesinin önemsenmesi,
- ✓ Toplumsal refah seviyesini yakalamak için Diyarbakır’ın lojistik açıdan analiz edilmesi,
- ✓ Diyarbakır’ı hizmetler sektörünün yarattığı/yaratacağı katma değer açısından ele alınması ve buna göre kent projeksiyonlarının oluşturulması,

- ✓ Tarımsal sanayiye yönelik rekabetçi yapıya bağlı olarak kentin bir lojistik merkeze dönüşmesi için çalışmaların yürütülmesi,
- ✓ Kentin lojistik merkeze dönüşmesi, tedarik zincirini kontrol eden stratejik bir merkeze dönüşmesine vesile olabilir.
- ✓ Kentin marka olarak öne çıkması amacıyla depolama, taşımacılık, muayene ve gözetim, soğuk zincir, lisanslı depoculuk, stok alanları, sigorta ve gümrük işlemleri ve nispeten paketleme, ambalajlama hizmetleri gibi katma değerli hizmetler için çalışmaların yürütülmesi,
- ✓ Hizmetler sektörünün iki ana bileşeni olan turizm ve ihracat üzerinden incelenmesi,
- ✓ Kırsalın kalkınmasını destekleyecek politikaların uygulanması,

4.4. Sanayi Sektöründeki Sorunlar

- ✓ Sanayi altyapısının sadece karayolu, hava ulaşımı veya demiryolu ve limana ulaşım anlamına gelmediği, ayrıca sanayi parselleri oluşturma çalışmalarının yürütülmesi,
- ✓ OSB'ler yanında KSS'lerin gelişmesine destek olacak aktif politikalar oluşturulmalı,
- ✓ Sanayi parseli olarak tahsis edilmesi planlanan, ancak daha sonra TOKİ konut alanına dönüştürülmek istenen arazilerin geri kazanılması örneğinde olduğu gibi kararlı ve dirençli yaklaşımlar geliştirilmeli,

4.5. Belediyelerin Ekonomi Alanının Dışına İtilmesi Sorunu

- ✓ Kayyım uygulamalarıyla tamamen işlevsiz hale getirilerek merkezi yönetimin bir parçasına dönüştürülen belediyenin sosyal, siyasal ve ekonomi alanının dışına itilmesinin önlenmesi,
- ✓ Kente ilişkin birçok uygulamanın belediyeden geldiği, "belediyesi olmayan kentin yetim olduğunu" ve büyük bir güçten mahrum kalacağını, bu gücün ekonomiye müdahil olması,
- ✓ İstanbul ve İzmir Büyükşehir belediyelerdeki gibi iktisadi işletmelerin oluşturulması ve bunların deprem konutları yapmak, ürün satın alarak kooperatiflere destek vermek, kadın kooperatiflerinin gelişimine katkı sağlamak gibi ekonomik faaliyetleri gerçekleştirmesi,
- ✓ Belediyelerin yönetiminden sorumlu oldukları kentle iktisadi olarak bütünleşmesi ve bu alanda faaliyet göstermesi,
- ✓ Belediyelerin iktisadi faaliyetlerde bulunması ve gerekirse işletmeler üzerinden faaliyet göstermesi,

(Ek-1)

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

Hedef 1: Yoksulluğa Son

Yoksulluğun tüm şekilleriyle ortadan kaldırılması amacı, herkesin en temel insani gereksinimlerini karşılayabilmesi için ortaya konulmuş bir hedeftir. Bu hedef kapsamında; evrensel temel gelir ile yeterli besin, temiz su ve sıhhi koşullara ulaşımın yaygınlaşmasının gerekliliği de vurgulanmıştır.

Hedef 2: Açlığa Son

Açlık ve yetersiz beslenme sorununa karşı ortaya konulmuş bir hedeftir. Çocuklar dahil herkesin yeterli besine sahip olması amaçlanmaktadır. Tarımsal verimliliği artırma ve sürdürülebilir tarım pratikleri ile gıda güvenliğini sağlamak hedeflenmektedir. Ayrıca, beslenmeyi geliştirmek de bu hedef kapsamındadır.

Hedef 3: Sağlık ve Kaliteli Yaşam

Herkesin sağlıklı ve kaliteli bir yaşama sahip olması amacıyla oluşturulmuş bir hedeftir. Bu kapsamda; çocuk ve anne ölümlerinin azaltılması, AIDS, tüberküloz, sıtma gibi hastalıklarla mücadele etmek amaçlanmıştır. Bu hedef, akıl ve ruh sağlığının geliştirilmesi yoluyla mutluluğun desteklenmesini de kapsar.

Hedef 4: Nitelikli Eğitim

Yaşam boyu öğrenime desteği içeren bu hedef, herkesin kaliteli ve kapsayıcı eğitime ulaşabilmesini amaçlar. Bu kapsamda, okul öncesi eğitim dahil olmak üzere tüm çocukların ücretsiz ve nitelikli eğitime katılabilmeleri hedeflenmiştir. Ayrıca, eşit biçimde erişilebilir kaliteli teknik ve mesleki eğitime sahip olmanın gerekliliği vurgulanmıştır.

Hedef 5: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Bu hedef, toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığın sona erdirilmesi ile ilgilidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayanan siyasi, ekonomik ve sosyal hayatta karar verme süreçlerindeki fırsat eşitsizliğinin önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, her türlü istismarı kapsayan şiddete son verilmesi de vurgulanmıştır.

Hedef 6: Temiz Su ve Sanitasyon

İçme suyuna evrensel erişimin sağlanması ve su kıtlığı ile mücadele etme için ortaya konmuş bir hedeftir. Suyu daha sürdürülebilir bir şekilde yönetmek ve sağlıklı koşulları herkes için erişilebilir kılmak bu hedefin kapsamına girmektedir.

Hedef 7: Erişilebilir ve Temiz Enerji

Bu hedef, günlük hayatı yakından etkileyen enerjiye erişim ile ilgilidir. Herkesin enerjiye uygun fiyatla erişiminin güvence altına alınmasını kapsar. Sürdürülebilir ve temiz enerjiyi evrensel bir şekilde ulaşılabilir kılmak hedeflenmektedir. Ayrıca, ekonomik kalkınmayı destekleyen güvenilir bir enerji sisteminin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Hedef 8: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme

İnsana yakışır istihdamı artırma hedefi, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyüme amacını da içermektedir. Bu amaç, yeni istihdamın yanı sıra iş koşullarının iyileştirilmesi gerekliliğini de vurgulamaktadır. Bu hedefi hayata geçirmek, insan onuruna yakışan işler sayesinde adil bir yaşam elde edilmesi anlamına gelmektedir.

Hedef 9: Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bu hedef, ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma odaklıdır. Yenilikçilik ve altyapı yatırımları yoluyla sürdürülebilir gelişimi desteklemeyi amaçlamaktadır. Böylece, küreselleşmenin yarattığı eşitsizlikleri ortadan kaldırmak mümkün olabilecektir. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınmanın getirdiği avantajlardan herkesin faydalanabilmesi için ortaya konmuş bir hedeftir.

Hedef 10: Eşitsizliklerin Azaltılması

Bu hedef, tüm ülkelerde ve uluslararası alanda eşitsizliklerin azaltılması ile ilgilidir. Bu doğrultuda; yaş, cinsiyet, engel durumu, ırk, etnik köken, din veya herhangi bir statüye bağlı olarak yapılan eşitsizliklerin ortadan kaldırılması hedeflenmektedir.

Hedef 11: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar

Bu hedef, artan şehir nüfusu ile ilgilidir. Şehirlerin daha sürdürülebilir bir yapıya sahip olması hedeflenmektedir. Herkesin uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere eriştiği kapsayıcı ve güvenli sürdürülebilir şehirler inşa etme amaçlanmaktadır. Bu hedef kapsamında, dünyanın kültürel mirasının ve doğal kaynaklarının korunması amaçlanmaktadır.

Hedef 12: Sorumlu Üretim ve Tüketim

Bu hedef, üretim ve tüketim alanında sürdürülebilirliğin sağlanması ile ilgilidir. Doğal kaynakların kullanımının düzenlenmesi ve etkin bir atık yönetiminin oluşturulması bu bağlamda önemlidir. Atık üretiminin azaltılması yoluyla doğaya verilen zararı yönetmek bu hedefin kapsamındadır. Daha sorumlu üretim ve tüketim pratiklerinin benimsenmesi amaçlanmaktadır.

Hedef 13: İklim Eylemi

İklim eylemi hedefi, küresel bir kriz olan iklim değişikliği ile mücadele için acilen harekete geçilmesi gerekliliği konusundadır. İklim değişikliğinin etkilerini önlemek için gerekli önlemlerin ulusal politika ve stratejilere bütüncül bir yaklaşımla entegre edilmesi gerekmektedir. İklim odaklı riskleri yönetebilme kapasitesinin tüm ülkelerde geliştirilmesi, etkili bir iklim krizi yönetimi için gerekli görülmektedir.

Hedef 14: Sudaki Yaşam

Okyanuslar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması hedefi, ekosistemlerin ve biyoçeşitliliğin önemini vurgulamaktadır. Bu hedef, sürdürülebilir kalkınmaya bütüncül bir yaklaşımla doğal kaynakların korunmasını merkeze alır. Ek olarak, deniz kirliliğinin azaltılması ile yakından ilgilidir.

Hedef 15: Karasal Yaşam

Karasal yaşam, hayati önem taşıyan ormanları ve biyoçeşitliliği kapsayan bir alanı ifade etmektedir. Ormansızlaşma, kuraklık ve çölleşmenin önüne geçilmesi hedefi, doğal yaşam alanlarının korunması gerekliliği anlamına gelmektedir. Karasal ekosistemleri sürdürülebilir bir anlayışla korumak aynı zamanda biyolojik çeşitliliğin azalmasını engellemeye katkı sağlar.

Hedef 16: Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar

Bu hedef, sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutu ile ilgilidir. Her türlü şiddeti azaltma amacını içermektedir. Kapsayıcılık ve adalet gibi değerleri merkeze alan toplumlar inşa etmeyi teşvik etmektedir. Ayrıca, hesap verebilir kurumlar aracılığıyla herkesin adalete erişim sağlaması amaçlanmaktadır. Bu hedef, sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutunu öne çıkarır.

Hedef 17: Amaçlar için Ortaklıklar

Diğer tüm hedeflerin tamamlayıcısı konumundaki bu hedefin konusu, sürdürülebilir kalkınma yolunda küresel ortaklığın canlandırılmasıdır. Finans, teknoloji ve ticaret gibi alanlarda uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, 17 sürdürülebilir kalkınma hedefini hayata geçirmek için ulusal planların desteklenmesinin önemi de vurgulanmıştır.